

УДК 657.37:336

JEL M40

DOI 10.32782/2617-5940.1.2024.7

Андрій Макурін

доктор економічних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8093-736X>
E-mail: makurin.a.a@nmu.one

Семен Козаревич

аспірант кафедри менеджменту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
E-mail: kozarevych.Se.V@nmu.one

ДОСЯГНЕННЯ ЧИННИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Анотація. Мета дослідження є виокремлення основних чинників сталого розвитку, які забезпечать основу для реалізації всієї концепції розвитку. Стан та аналіз чинників сталого розвитку в Україні. **Методи дослідження.** Були використані наступні методи дослідження, серед них статистичні методи для формування та оцінки стану цілей сталого розвитку, та проекти змін в Україні 2023. Метод аналізу та синтезу які дозволили виокремити чинники сталого розвитку та виокремити перспективу їх поліпшення. Метод синтезу та логічного узагальнення для формування висновків дослідження. **Методологія дослідження** полягає в формуванні принципів за якими можна оцінити показники сталого розвитку та порівняти їх стан між собою. Виокремити основні цілі сталого розвитку в Україні та надана їх характеристику. **За результатами дослідження** встановлено, що сталий розвиток є найважливішою характеристикою промислових підприємств, що функціонують в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Якщо промислове підприємство стійко розвивається, то воно має ряд переваг перед іншими суб'єктами господарювання в залученні інвестицій, кредитів, впровадження результатів НТП, виборі контрагентів, підборі кваліфікованих кадрів. Визначено, що досягнення цілей сталого розвитку підприємствами залежить від розвитку чинників конкурентоспроможності. Глобальні ринки на яких представлена продукція підприємств характеризуються чинниками, які пов'язані з інновацією, креативністю та новими технологіями. Тобто, чинник інновації формує конкуренцію між підприємствами регіону чи підприємствами, які представляють надбання та розвиток своїх країн. На ринках багатьох найменувань товарної продукції інноваційна активність є ключовим чинником конкурентоспроможності. Встановлено, що середовищем виникнення таких чинників бувають внутрішні: продукція, ресурси, компетентності, культура. Зовнішні: країнові, регіональні, галузеві. За джерелами походження – галузеві, макроекономічні та чинники світової економіки. **Цінність дослідження** полягає в виокремленні з 17 чинників сталого розвитку, важливих та пріоритетних для нашої країни. Що дозволяє орієнтуватись на таку систему взаємин між наукою, виробництвом і суспільством, при якій інновації є основою розвитку промисловості і економіки при досягненні сталого розвитку.

Ключові слова: чинники сталого розвитку, ресурсо-ефективність, інновації, інвестиції, енергоефективність.

Andrii Makurin

Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of International Relations and Audit,
Dnipro University of Technology
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8093-736X>
E-mail: makurin.a.a@nmu.one

Semyon Kozarevych

Postgraduate Student of the Department of Management,
Dnipro University of Technology
E-mail: kozarevych.Se.V@nmu.one

ACHIEVING THE FACTORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AT THE INTERNATIONAL LEVEL

Abstract. The purpose of the study is to identify the main factors of sustainable development, which will provide a basis for the implementation of the entire concept of development. Status and analysis of factors of sustainable development in Ukraine. **Research methods.** The following research methods were used, among them statistical methods for the formation and assessment of the state of sustainable development goals, and projects of changes in Ukraine 2023. The method of analysis and synthesis allowed to single out the factors of sustainable development and single out the perspective of their improvement. The method of synthesis and logical generalization for the formation of research conclusions. **Methodology** consists in the formation of principles according to which indicators of sustainable development can be evaluated and their status compared with each other. Identify the main goals of sustainable development in Ukraine and provide their characteristics. **Finding,** it was established that sustainable development is the most important characteristic of industrial enterprises operating in conditions

*of an unstable external environment. If an industrial enterprise develops steadily, then it has a number of advantages over other business entities in attracting investments, loans, implementation of NTP results, selection of contractors, selection of qualified personnel. It was determined that the achievement of sustainable development goals by enterprises depends on the development of competitiveness factors. The global markets where the company's products are presented are characterized by factors related to innovation, creativity and new technologies. That is, the factor of innovation creates competition between enterprises of the region or enterprises that represent the assets and development of their countries. Innovative activity is a key factor in competitiveness in the markets of many commodity products. It has been established that the environment for the emergence of such factors is internal: products, resources, competences, culture. External: national, regional, industry. According to the sources of origin – sectoral, macroeconomic and factors of the world economy. **The value of the research** lies in the identification of 17 factors of sustainable development that are important and priority for our country. What allows us to focus on such a system of relations between science, production and society, in which innovation is the basis of the development of industry and the economy while achieving sustainable development.*

Keywords: factors of sustainable development, resource efficiency, innovations, investments, energy efficiency.

Вступ. На сучасному етапі розвитку людства прийнято вважати, що сталий розвиток дозволяє задовільнити потреби сучасного покоління без шкоди майбутньому планеті. Проте на етапі розвитку людства вже зараз спостерігається використання такої кількості ресурсів, що для майбутніх поколінь треба 2,5 такої планети як наша Земля. Реалізація принципів сталого розвитку ґрунтується на умовах модернізації всіх галузей економіки, шляхом переходу до енергозберігаючих, ресурсо-ефективних та чистих технологій виробництва. Оскільки на порядку денному на XXI століття – програма зі сталого розвитку, що була схвалена під час зустрічі на вищому рівні на Конференції Організації Об'єднаних Націй з питань довкілля та подальшого розвитку (Ріо-де-Жанейро, Бразилія, 1992). На зустрічі були присутні глави і представники урядів 179 країн світу, які прийняли цей програмний документ та зобов'язання впровадити принципи сталого розвитку на рівні національної політики та законодавства. Які полягають в балансі між трьома чинниками цивілізаційного прогресу: соціальним, економічним та екологічним [1]. Ці цілі які були ухвалені та відображали розвиток тисячоліття замінили на цілі розвитку з 2015–2030 які нараховують 17 глобальних напрямів, яким відповідає 169 завдань. Процес визначення завдань цілей сталого розвитку та встановлення базового рівня для організації подальшого моніторингу започаткував національний дискурс щодо вимірювання суспільного прогресу у цілому та удосконалення системи національної статистики [2].

Необхідно активізувати впровадження наукових досліджень, модернізувати технологічну спроможність секторів промисловості у всіх регіонах, у тому числі шляхом сприяння розвитку інновацій та збільшення частки працівників науково-дослідної та дослідно-конструкторської сфери, а також шляхом залучення приватних інвестицій у науково-дослідну сферу країни [3]. Модернізувати інфраструктуру та модифікувати промисловість, забезпечивши їх сталий розвиток, посилити ефективне використання ресурсів та екологічно безпечних технологій і процесів виробництва є пріоритетним напрямом.

Літературний огляд. Теоретично-методологічною базою дослідження є роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячені проблемам сталого розвитку, економічної, соціальної та екологічної безпеки підприємств та країни в цілому. Серед них варто зазначити: Гусара Л. В., Боліла Н. В. [4] які розглядали екологічну компоненту – чинником сталого розвитку підприємств промисловості. Автори встановили, що у сучасних умовах господарювання підприємств

виникають консолідовані ризики прояву зовнішніх та внутрішніх чинників різного спрямування, які суттєво впливають на результати економічної діяльності та на їхню економічну безпеку та впровадження інновацій. Оскільки стале природокористування як складник економічної безпеки країни та регіону підтримується шляхом раціонального використання природних ресурсів та застосування інноваційних виробничих технологій. Двигун А. О. [5] розглядав проблеми та перспективи розвитку освіти як чиннику сталого розвитку громад. Автор наголошує на тому, що тенденції розвитку освіти та процеси секторальної децентралізації у сфері освіти, сучасні проблеми, які постали в управлінні освітньою галуззю після завершення першого етапу адміністративно-територіальної реформи в Україні негативно впливають на досягнення освітньої компоненти в цілях сталого розвитку. Запропонував напрями та шляхи вирішення проблем у подальшому розвитку галузей освіти, як впливово чинника сталого розвитку, оскільки освіта відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні громадянського суспільства і розвитку країни в цілому. Ільченко-Сюйва Л. В., Слюсарчук О. П. [6] досліджували питання пов'язані з соціальною відповідальною інвестиційною діяльністю як чинник сталого розвитку. Науковці встановили, що соціально відповідальна інвестиційна діяльність у сучасних умовах може стати одним із чинників досягнення сталого розвитку, оскільки дає можливість поєднати економічну, соціальну та екологічну складову (основних векторів сталого розвитку). Дослідили світовий досвід соціального відповідального інвестування та наведено проблеми розвитку соціально відповідального інвестування в контексті державного регулювання інвестиційної діяльності та діяльності фінансових посередників.

Методологія. Дослідження досягнення чинників сталого розвитку базується на різних методах, які дозволяють проаналізувати стан таких чинників та виокремити перспективу їх поліпшення. Були використані статистичні методи, аналіз та синтез, логічне узагальнення для формування висновків дослідження.

Метою дослідження є виокремлення основних чинників сталого розвитку, які забезпечать основу для реалізації всієї концепції розвитку. Стан та аналіз чинників сталого розвитку в Україні.

Основна частина. Згідно зі щорічним звітом Global Digital Overview, станом на початок 2023 року інтернетом користувалися 5,16 млрд людей, а це приблизно 64% від населення Землі. При цьому серед міського населення інтернет-юзерів 78,3%, а серед сільського лише 45,8%. Україна піднялася в глобальному рейтингу швидкості мобільного інтернету на 15 позицій,

повідомляє Ookla Speedtest Global Index, – з 77 місця в січні 2021 на 62 позицію в січні 2022 року. Згідно з дослідженням Ookla, середня швидкість завантаження в мобільній мережі зростає майже на 10 Мбіт/с – з 19,66 Мбіт/с на початку 2021 до 29,06 Мбіт/с у 2022 [7].

Основні цілі сталого розвитку в Україні узагальнено на рисунку 1. враховуючи потребу до подій повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року.

Особливу увагу варто приділити цілі №9 яка полягає в інновації та інфраструктурі, оскільки інновації та інвестиції є рушійною силою змін в економічному розвитку та добробуті населення. Підвищенню рівня зайнятості населення у промисловості призведе до збільшенню частки у валовому внутрішньому продукті, враховуючи національні умови.

Не менш важливим чинником сталого розвитку є досягнення цілі № 4 яка пов'язана з якісною освітою. Оскільки будь який розвиток та інновації залежать від рівня, професіоналізму, компетентності робітників підприємства. Основою в реалізації цієї мети є гарантування отримання усіма, хто навчається, знань та навичок, необхідних для сприяння сталому розвитку, зокрема, шляхом проведення освітніх заходів щодо сталого розвитку, прав людини, гендерної рівності, сприяння культурному розвитку та відмові від насильства, правильного розуміння витрачання ресурсів.

З метою збереження вичерпних ресурсів та природних копалин – досягнення цілі № 7 сталого розвитку є використання відновлюваної енергії. Реалізація цього положення полягає в забезпеченню розвитку інфраструктури та модернізації технологій з метою забезпе-

чення загального доступу до сучасних та сталих енергетичних послуг у країнах, що розвиваються, а також в промислових регіонах.

Ціль № 11 полягає в досягненні збалансованості між сталим розвитком та споживанням ресурсів для розвитку міст, спільнот, регіонів й країн. Повний контроль та взаємодія яка ґрунтується на підтримці позитивних економічних, соціальних та екологічних змін та зв'язків між містами, передмістями та сільськими місцевостями. Основна задача – мінімізувати негативний екологічний вплив міст, приділяючи особливу увагу якості повітря і управлінню переробкою відходів.

Відповідальне споживання, економія ресурсів та бережливе виробництво є ціллю № 12 сталого розвитку. Необхідно забезпечити розробку та впровадження інструментів моніторингу впливу сталого розвитку на промислові регіони. Крім того, є необхідним забезпечити відповідний рівень загальної обізнаності усіх людей про сталий розвиток та відповідний спосіб життя. Варто заохочувати підприємства, особливо великі та транснаціональні корпорації, використовувати раціональні методи виробництва та висвітлювати їх впровадження у своїх регулярних звітах.

Сталий розвиток є найважливішою характеристикою промислових підприємств, що функціонують в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Якщо промислове підприємство стійко розвивається, то воно має ряд переваг перед іншими суб'єктами господарювання в залученні інвестицій, кредитів, впровадження результатів НТП, виборі контрагентів, підборі кваліфікованих кадрів. При цьому промислове підприємство не вступає в конфлікт з державою,

Рис. 1. Сталий розвиток в Україні

Джерело: узагальнено авторами на основі [8]

суспільством і екосистемою, оскільки сплачує своєчасно і в повному обсязі податки, платежі, збори, виплачує гідну заробітну плату, дивіденди, здійснює природоохоронну та ресурсозберігаючу діяльність. Чим вище рівень стійкості промислового підприємства, тим воно більш незалежно від несподіваної зміни зовнішньої кон'юнктури і, отже, менше ризик банкрутства і повного припинення функціонування [9].

У таблиці 1 узагальнено кількість цілей сталого розвитку та проєктів на території України станом на 2023 рік які сприяють сталому розвитку підприємств та регіонів.

Беззаперечно, досягнення цілей сталого розвитку підприємствами залежить від розвитку чинників конкурентоспроможності. Глобальні ринки на яких представлена продукція підприємств характеризуються чинниками, які пов'язані з інновацією, креативністю та новими технологіями. Тобто, чинник інновації формує конкуренцію між підприємствами регіону чи підприємствами, які представляють надбання та розвиток своїх країн. На ринках багатьох найменувань товарної продукції інноваційна активність є ключовим чинником конкурентоспроможності. А отже, питання управління інноваціями потребує системного дослідження, з виокремленням основного вектора розвитку та досягнення певних складових інноваційного процесу [11].

Інноваційна активність з позицій комплексного підходу для українських підприємств вимагає комплексу змін, які стосуються оновлення виробничого обладнання, впровадження нових технік та технологій, розвитку інтелектуального потенціалу підприємства. Однією з проблем є активізація системних інновацій на українських підприємствах та формування необхідного обсягу фінансових ресурсів за для реалізації інновацій та досягнення пріоритетних цілей. Враховуючи рівень відставання українських підприємств від зарубіжних

конкурентів питання інвестицій в інновації є непереконливим без прийняття певних стратегічних рішень, а тому активізувати процеси можна за рахунок реалізації окремих проєктів.

Особливості з досягнення відповідних чинників інновації та становлення конкуренції вітчизняними підприємствами з іноземними партнерами потребує детальної класифікації чинників розвитку підприємств. Так їх поділяють за критеріями та чинниками. Наприклад за середовищем виникнення бувають внутрішні: продукція, ресурси, компетентності, культура. Зовнішні: країнові, регіональні, галузеві. За джерелами походження – галузеві, макроекономічні та чинники світової економіки. Щодо сфери походження зазвичай класифікують на науково-технічні, організаційно-економічні, соціальні, екологічні, політичні. Сфера формування відіграє важливу роль в формуванні вектору управління і досягнення відповідних інновацій за напрямками – фактор зовнішнього середовища, ринкового середовища, потенціалу. За тривалістю інновації на підприємстві бувають постійні і змінні. У розрізі фінансування цінові та нецінові [12].

Інноваційні процеси на підприємстві пов'язані з розробкою, пошуком, освоєнням, удосконаленням та подальшою комерціалізацією нових продуктів, технологічних процесів та систем. Інноваційний розвиток пов'язаний з системою факторів та умов, які необхідні для його збільшення. Основними рисами інновації є високий ризик, новизна та збільшення комерціалізації. До основних рис інновації можна віднести наявність так званого життєвого циклу інноваційного процесу, стадіями якого є: зародження, зростання, зрілість, насичення, спад. У загальноекономічному плані інновації – це оновлення основного капіталу (виробничих фондів) або виробленої продукції на основі впровадження нововведень – досягнень науки, техніки,

Таблиця 1

Цілі сталого розвитку та проєкти змін в Україні 2023 р.

№	Назва цілі	Кількість проєктів	Міста України	Роз'яснення
1	Ні бідності	6	Львів, Чернівці, Миколаїв, Харків	По всіх регіонах
2	Ні голоду	1	Черкаси	Розвиток напрямку
3	Гарне здоров'я	2	Черкаси	Розвиток напрямку
4	Якісна освіта	6	Житомир, Біла Церква, Черкаси	Програми реалізації
5	Гендерна рівність	2	Умань, Кропивницький	В усіх галузях
6	Чиста вода та належні санітарні умови	1	Звенигород	Програми реалізації
7	Відновлювана енергія	0		
8	Гідна праця та економічне зростання	10	Тернопіль, Вінниця, Київ,	По всіх регіонах
9	Інновації та інфраструктура	3	Дрогобич, Черкаси	По всіх регіонах
10	Зменшення нерівності	1	Черкаси	Розвиток напрямку
11	Сталий розвиток міст та спільноти	2	Львів, Дрогобич,	Програми реалізації
12	Відповідальне споживання	0	Харків, Київ, Вінниця, Львів	По всіх територіях
13	Боротьба зі зміною клімату	8	Вінниця, Харків, Полтава	По всій країні
14	Збереження морських екосистем	0		
15	Збереження екосистем суші	8	Вінниця, Миколаїв, Харків.	Розвиток суші та міст
16	Мир та справедливість	112	Львів, Київ, Чернівці, Чернігів	Розвиток напрямку
17	Партнерство заради стійкого розвитку	12	Київ, Чернівці, Дніпро	Розвиток напрямку

Джерело: узагальнено автором на основі [10]

технології; це закономірний, об'єктивний процес вдосконалення суспільного виробництва.

Висновки. В дослідженні проаналізовано основні чинники сталого розвитку для нашої країни. Виокремлено показники такого розвитку та їх стан. Проаналізовано проектні зміни в Україні для підвищення значення показників розвитку. Країни з розвинутою ринковою економікою формують таку систему вза-

ємин між наукою, виробництвом і суспільством, при якій інновації є основою розвитку промисловості і економіки, визначають найважливіші напрямки наукової діяльності. Таким чином, звідси випливає висновок, що формування і побудова механізму інноваційного розвитку країни (регіону) можливо спільними зусиллями держави, підприємницьких структур і наукового середовища, а також суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Цілі розвитку тисячоліття – Millennium Development Goals. URL: https://wikiukuk.top/wiki/Millennium_Development_Goals
2. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року : проект-2017 / ПРООН в Україні ; ГЕФ. Київ, 2017. 112 с.
3. Japanese government picks Osaka as venue for 2019 G-20 summit. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/02/21/national/japanese-government-picks-osaka-venue-2019-g-20-summit/#.XeJ0Dc6xUdV>
4. Гусарова Л. В. Екологічний компонент економічної безпеки як чинник сталого розвитку підприємств будівництва. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 2 (68). С. 121–124.
5. Двігун А. О. Проблеми та перспективи розвитку освіти як чинники сталого розвитку громад. *Review of transport economics and management*. 2021. № 21. С. 15–20.
6. Ільченко-Сюйва Л. В., Слюсарчук О. П. Соціально відповідальна інвестиційна діяльність як чинник сталого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 109–114.
7. Кожухова Т. В. Формування та трансформація глобальної системи фінансування сталого розвитку : монографія. Кривий Ріг : Черняхівський Д.О., 2017. 336 с.
8. The Global Competitiveness Report. World economic forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
9. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : резюме аналітичної доповіді. Київ : ІСЕД, 2017. 20 с.
10. The Importance of Ukraine and the Russian Federation for Global Agricultural Markets And The Risks Associated With The Current Conflict, 2022. URL: <https://policycommons.net/artifacts/2473500/the-importance-of-ukraine-and-the-russian-federation-for-global-agricultural-markets-and-the-risks-associated-with-the-current-conflict/3495557/>
11. Буряк С. В., Редько К. Ю., Чорновол А. О., Орленко О. В. Соціально – економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. № 34.
12. Прямі іноземні інвестиції (ІІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

References:

1. Tsili rozvytku tysiacholittia – Millennium Development Goals [Millennium Development Goals]. Available at: https://wikiukuk.top/wiki/Millennium_Development_Goals
2. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku (2017) [Strategy of sustainable development of Ukraine until 2030]. PROON v Ukraini ; HEF. Kyiv, 112 p
3. Japanese government picks Osaka as venue for 2019 G-20 summit [The Japanese government will host Osaka as the venue for the 2019 G-20 summit]. Available at: <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/02/21/national/japanese-government-picks-osaka-venue-2019-g-20-summit/#.XeJ0Dc6xUdV>
4. Husarova L. V. (2020) Ekolohichnyi komponent ekonomichnoi bezpeky yak chynnyk staloho rozvytku pidpriumstv budivnytstva [Environmental component of economic security as a factor of sustainable development of construction enterprises]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*. Vol. 2 (68). P. 121–124.
5. Dvihun A. O. (2021) Problemy ta perspektyvy rozvytku osvity yak chynnyky staloho rozvytku hromad [Problems and prospects of education development as factors of sustainable development of communities]. *Review of transport economics and management*. Vol. 21. P. 15–20.
6. Ilchenko-Siuiva L. V., Shliushchuk O. P. (2019) Sotsialno vidpovidalna investytsiina diialnist yak chynnyk staloho rozvytku [Socially responsible investment activity as a factor of sustainable development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. P. 109–114.
7. Kozhukhova T. V. (2017) *Formuvannia ta transformatsiia hlobalnoi systemy finansuvannia staloho rozvytku: monohrafiia* [Formation and transformation of the global system of financing sustainable development]. Kryvyi Rih: Cherniavskiyi D.O 334 p.
8. The Global Competitiveness Report. World economic forum. Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
9. Analiz derzhavnykh stratehichnykh dokumentiv Ukrainy shchodo vrakhuvannia adaptovanykh dlia Ukrainy Tsilei Staloho Rozvytku do 2030 roku : reziume analitychnoi dopovidi (2017) [Analysis of the state strategic documents of Ukraine regarding the consideration of the Sustainable Development Goals adapted for Ukraine by 2030: summary of the analytical report]. Kyiv : ISED, 20 p.
10. The Importance of Ukraine and the Russian Federation for Global Agricultural Markets And The Risks Associated With The Current Conflict (2022). Available at: <https://policycommons.net/artifacts/2473500/the-importance-of-ukraine-and-the-russian-federation-for-global-agricultural-markets-and-the-risks-associated-with-the-current-conflict/3495557/>
11. Buriak Ie. V., Redko K. Yu., Chornovol A. O., Orlenko O. V. (2024). Sotsialno-ekonomichni aspekty staloho rozvytku Ukrainy v umovakh viin. [Social and economic aspects of sustainable development of Ukraine in the conditions of war]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prav*, vol. 34.
12. Priami inozemni investytsii (PII) v Ukrainu [Direct foreign investment]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

Стаття надійшла до редакції: 02.05.2024